

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DRAMATİK YAZARLIK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DEVLET – TİYATRO İLİŞKİSİ

HAZIRLAYAN

İsmihan YORGANCI

20062237

TEZ DANIŐMANI

Doç. Dr. Zerrin AKDENİZLİ ALTIOK

LEFKOŐA

(Haziran, 2013)

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DRAMATİK YAZARLIK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DEVLET – TİYATRO İLİŞKİSİ

HAZIRLAYAN

İsmihan YORGANCI

20062237

TEZ DANIŐMANI

Doç. Dr. Zerrin AKDENİZLİ ALTIOK

LEFKOŐA

(Haziran, 2013)

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Dramatik Yazarlık Anabilim Dalı
Master Tez Savunması

Tezin Adı: Devlet –Tiyatro İlişkisi

Hazırlayan: İsmihan Yorgancı

Tez 11/09/2013 tarihinde aŐağıdaki jüri üyeleri tarafından Dramatik Yazarlık Dalında Master Tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile kabul edilmiŐtir.

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Zerrin Akdenizli ALTIOK	Yakın Doğu Üniversitesi Sahne Sanatları Fakültesi Tiyatro Bölümü Dramatik Yazarlık Ana Sanat Dalı Öğretim Üyesi
Prof. M. Bozkurt Kuruç	Yakın Doğu Üniversitesi Sahne Sanatları Fakültesi Tiyatro Bölümü Dekan Vekili
Çetin Özen	Yakın Doğu Üniversitesi Sahne Sanatları Fakültesi Tiyatro Bölümü Genel Koordinatörü Oyunculuk Ana Sanat Dalı Başkanı

Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün Onayı

Prof. Dr. Aykut Polatoğlu

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

DEVLET - TİYATRO İLİŞKİSİ

İSMİHAN YORGANCI

HAZİRAN, 2013

‘Devlet-Tiyatro İlişkisi’, başlıklı çalışmamın amacı bir halk okulu olduğuna inandığım Tiyatronun devlet ile kurduğu ilişkinin nasıl başladığını nasıl bir serüven sürdürdüğünü ve de bu ilişkinin halklar üzerindeki etkisini saptamaktır.

Bu amaç doğrultusunda, önceki zamanlarda yazılmış, tiyatro tarihi kitaplarını kaynak olarak kullandım. İncelediğim kaynaklardaki bilgileri kendi çalışmamın doğrultusunda, iki bölüm olarak genelledim. Birinci bölümde dünya tiyatro tarihini çağlara göre ayırarak, Antikçağ, Ortaçağ ve Rönesans olarak incelerken, ikinci bölümde Türk Tiyatro Tarihini Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerine ilişkin zamanları hedef alarak devlet- tiyatro ilişkisinin neden sebep ve sonuçlarını görmeye çalıştım.

Araştırmamın bulgularında; tarih boyunca, devlet çatısı altında değişen ve gelişen diğer her şey gibi sanat dallarının birleşiminden oluşan tiyatro sanatının da gelişim göstermesinin rastgele olmadığı görülmektedir. Devlet – Tiyatro ilişkilerinde ortaya çıkan sistemlerde ülkelerin devlet politikaları, tiyatro sanatı ve sanatçısı için her zaman bir belirleyen olmuştur. Belirleyen, Devlet yasaları, halkın ortak iyiliğini sağlamakla yükümlüdür. Bu yasaların yürütücüsü ve uygulayıcısı olan hükümetler,

bir halk okulu olan Tiyatro sanatının yanında olduğu sürece halkın eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi bazen de kendi ortak iyiliklerini sağlamak için bu sanatı kullanmışlardır. Tiyatro Sanatının karşısında olan idareler ise bu sanatın, halkların üstündeki etkisine dur, diyememişlerdir. Tiyatro, sanatçısı ve seyircisi ile ya yaşamsallığını sürdürmüş, ya da kendini yeniden yaratmıştır. Devletin, tiyatro ile ilişkisini kuran devlet adamları, hükümetler, o ülkedeki erk, bu ilişkinin her zaman yörüngesinde olmuştur. Bu nedenle bu ilişkiden söz ederken dolaylı olarak da hkmetlerin ve hkmet adamlarının tiyatro ile ilişkisi gözlemlenmiştir.

alışmamdan ıkarılan sonuç, Bir milletin Kültürünün seviyesini belirleyen tiyatronun yürütücüsü olan sanatçıdır. Devletin görevinin ise sanatı yönetmek değil, sanata hizmet etmektir. Halkın, sanat ve kültürden yararlanması konusunda eşitsizliğin ortadan kaldırılmasıdır. Devlet, Tiyatro ile ilişkisini, ancak kamu yararına kullanarak; tiyatro sanatının yaygınlaşması için sanata ve sanatçısına gerekli imknları ve koşulları yarattığı sürece dünya medeniyetleri seviyesine erişebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tiyatro-Devlet İlişkisi, İlkçağ, Ortaçağ, Rönesans, Türk Tiyatrosu, Tanzimat, Meşrutiyet, Cumhuriyet, Medeniyet

ABSTRACT**THE RELATIONSHIP BETWEEN THE STATE AND THE THEATER****İSMİHAN YORGANCI****JUNE, 2013**

The aim of my project, titled 'The Relation Between The State And The Theater', is to determine how the relation between the state and the theater started, what kind of process it lived through in time and what are the effects of this relation on communities. For this purpose, I have used theater history books written in earlier times, as the source. I generalized the information that I acquired from those sources, in two section in accordance with my work. In first section I have studied the history of the world theater by seperating it into the ages, Antiquity, the Middle Ages and the Renaissance. In second section I have examined the history of the Turkish Theater in the periods of Turkish Reforms, Constitutional Monarchy and Republic. As a result of these studies, I have tried to determine the causes and the results of the relation between the state and the theater.

In my research findings, it can be seen that, like the everything else which evolves and changes under the roof of statess, throughout the history, development of the theater which is the combination of the other art types, is not random. In the systems emerged from state - theater relations, government policies are always to have been a determining role for the theater, art and the artist. State laws are responsible to provide the common good of the people. As the executers and the implementors of these laws, governments have used the theater for education and awareness of the publicity as a public school. Regimes which are against the theater couldn't prevent the effects of this art over the people. The artist and the audience of theatre either continued or re-created itself. The dignitaries, governments and power

who established the relationship between theater and state has been in the orbit of this relation all the time. Therefore, when referring to this relationship, indirectly the relationship between the theater, the governments and the dignitaries has been observed. The conclusion drawn from my study, who determines the level of the culture of a nation is the artist of theatre. Duty of the state is not to manage the art, but to serve to it, to eliminate the inequality on the subject of publicity to benefit from the art and the culture. Only by using the relation with the theater for public interest; by creating the necessary conditions and facilities for art and the artist, the state can reach to the level of world civilizations

Keywords: The Relationship Between The State And The Theater, Antiquity, Middle Ages, Renaissance, Turkish Reforms, Constitutional Monarchy, Republic, Turkish Theater, Civilization.

ÖNSÖZ

Bir kültür ürünü ve uygarlık göstergesi olan tiyatroyu, kamu yararı kavramı içerisinde düşünmek gerekir. Her topluluk bir ana amaca yönelir. Devlet de böyledir. Devlet ana amacın gerçekleştirilmesinde bir araçtır. Sorun, devletin gerçekleştireceği ana amacın ne olduğunun belirtilmesidir. Amaç ortak iyiliğin sağlanmasıdır. Ortak iyiliğin sağlanması amacına ‘kamu iyiliği’ (kamu yararı) adı verilir. Kamunun devletten kendi iyiliği için istediği görevler genellikle dışa karşı savunma, diğer devletlerle iş birliği, huzur ve güven, adaletin sağlanması, özel faaliyetlerin uyumlu kılınması, bireylere yardım, gereksinimleri karşılayacak kuruluşları kurma ve işletme, uygarlığı, kültürü ve ilerlemeyi geliştirme gibi belli başlı konular olarak görülür.

İşte bütün bunlara dayanarak bir kültür ürünü ve uygarlık göstergesi olan tiyatroyu kamu yararı kavramı içerisinde de düşünmek gerekir. ‘Ortak iyiliğin sağlanması’ nda devlet, kamunun eğitim, sağlık ve bunun gibi gereksinimlerini karşıladığı gibi kültür ve onun bir parçası olan tiyatro gereksinimini de karşılamak durumundadır. Üstelik kamu yararına yönelik bu görevler, bireylerden toplanan vergilerle yerine getirildiğine göre tıpkı ‘eğitimde fırsat eşitliği’ ilkesi gibi sanat ürünlerinin ve tiyatronun halka ulaşmasında da ‘fırsat eşitliği’ ilkesi güdülmelidir.

Çalışmama konu olan ‘Devlet-Tiyatro İlişkisi’ başlığını seçerken, tarih sürecinde iktidarların ve devlet bağımında yasallaşan ilişkinin nasıl geliştiğini veya değiştiğini incelemeyi seçtim.

Bu amaç doğrultusunda, Master Tezim’de çalışmama yön veren Hocam Doç. Dr. Zerrin Akdenizli Altıok’a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vii

I.GİRİŞ.....	1
--------------	---

II. TARİH BOYUNCA DEVLET-TİYATRO İLİŞKİSİNİN GELİŞİM SÜRECİ

2.1. Antikçağda Devlet-Tiyatro İlişkisi.....	7
2.2. Ortaçağda Devlet-Tiyatro İlişkisi.....	9
2.2.1. Ortaçağda Devletin Tiyatro Sanatını Baskılayan Yönü.....	11
2.2.2. Ortaçağda Yeniden Doğan Tiyatro.....	14
2.2.3. Kilisenin Tiyatroyu Kendine Araç Edinmesi.....	17
2.3. Rönesans ile Değişen Devlet-Tiyatro İlişkisi.....	20
2.3.1. Rönesans'ta Devlet Tiyatro İlişkisi.....	24
2.3.2. XVII. Yüzyılda Devlet-Tiyatro İlişkisi.....	26
2.3.3. XVIII. Yüzyılda Devlet-Tiyatro İlişkisi.....	27
2.3.4. XIX. Yüzyılda Devlet-Tiyatro İlişkisi.....	28

III. TÜRK TİYATRO TARİHİNDE DEVLET-TİYATRO İLİŞKİSİ

3.1. Tanzimat Dönemi Devlet-Tiyatro İlişkisi.....	33
3.2. Meşrutiyet Dönemi Devlet-Tiyatro İlişkisi.....	37
3.3. Cumhuriyet Dönemi Devlet-Tiyatro İlişkisi.....	37
3.4. Cumhuriyet Döneminde Devletin Tutumu.....	53
3.5. Cumhuriyet Döneminde Devletin Özel Tiyatrolarla İlişkisi.....	56
3.6. Cumhuriyet Döneminde Devletin Tiyatro Sanatına ve Sanatçısına Uyguladığı Sansür.....	59
3.7. Cumhuriyet Döneminde Devletin Tiyatro Eğitimine Yaklaşımı.....	65

IV.SONUÇ	71
KAYNAKÇA	73
ÖZGEÇMİŞ	75